

KAKO STVARAM

P.I. Čajkovski

www.pravoslovo.net

Čajkovski je, međutim, završio instrumentaciju Onjeginu i Četvrtu simfoniju poslao Jurgensonu. Piše, takođe, violinski koncert i mada se žali na katar želuca, na to da ako ne popije ne može da se prihvati pera, ipak mnogo radi. Najpre mu je predstavljalo napor da sedne i piše: to se mora, on ne srne da to ne radi. A zatim ga rad ponese - to mu se događalo skoro uvek i o tome on piše Nadeždi Filaretovnoj:

„Potruđiću se da Vam u opštim crtama ispričam kako radim. Najpre, radi objašnjenja procesa komponovanja, moram da napravim veoma važnu podelu svojih radova na dve vrste:

1. Dela koja pišem na sopstvenu inicijativu, usled neposrednog nagona i neodoljive unutrašnje potrebe.
2. Dela koja pišem usled spoljnog podsticaja, na molbu prijatelja ili izdavača, po narudžbini, kao što se, na primer, desilo kada mi je za otvaranje Politehničke izložbe naručena kantata, ili kada mi je za koncert u korist Crvenog krsta direkcija Muzičkog društva naručila marš (srpsko-ruski), i si.

Žurim da se ogradim. Već iz sopstvenog iskustva znam da kvalitet nekog dela ne zavisi od toga kojoj grupi ono pripada. Veoma često se događalo da stvar koja pripada drugoj grupi, bez obzira na to što je prvi podsticaj za njeno pojavljivanje na svet došao spolja, ispadala sasvim uspešna, dok je, naprotiv, stvar koju sam zamislio sam, usled nekih sporednih okolnosti, bila manje uspešna.

Za dela koja pripadaju prvom tipu nije potreban nikakav, ni najmanji napor volje. Preostaje samo povinovanje unutrašnjem glasu, i ako prvi od njihova dva života ne guši svojim žalosnim slučajnostima onaj drugi, umetnički rad se odvija sa apsolutno neverovatnom lakoćom. Sve zaboravljaš, duša treperi od nekakvog potpuno nedokučivog i neizrecivo slatkog uzbuđenja, apsolutno ne uspevaš da slediš njeno stremljenje, vreme prolazi skoro neprimetno...

Za dela drugog tipa ponekad je neophodno pripremiti sebe. Tu se veoma često mora pobediti lenjost, odsustvo volje. Ponekad pobeda dolazi lako, a ponekad nadahnuće izmiče, ne predaje se.

...Moje prizivanje nadahnuća skoro nikada nije uzaludno. Na taj način, kada se nalazim u normalnom stanju duha, mogu da kažem da komponujem uvek, svakog trenutka u danu, i u svim okolnostima. Ponekad je to nekakav pripremi rad, izdvajaju se pojedinosti i prepoznaju glasovi nekog prethodno projektovanog odlomka, a drugi put se pojavljuje potpuno nova, samostalna muzička misao. Odakle to dolazi - jeste nedokučiva tajna.

Svoje prve skice ispisujem na prvom papiriću koji mi dođe pod ruku, ponekad na komadiću notnog papira. Pišem veoma skraćeno. Melodija ne može da nastane u mislima drugačije nego zajedno sa harmonijom. Uopšte, oba ova elementa muzike, zajedno sa ritmom, nikada ne mogu jedan od drugoga da se odvoje, tj. svaka

melodijska misao nosi u sebi harmoniju koja se u njoj podrazumeva i koja je svakako snabdevena ritmičkom podelom. Ako je harmonija veoma složena, događa se da odmah, prilikom skiciranja, označim i pojedinih budućeg razvoja glasova. Ako je harmonija veoma jednostavna, ponekad stavljam jedan bas, ponekad označavam brojeve generalbasova, a u nekim slučajevima uopšte ne označavam bas. On ostaje u mom pamćenju. Što se tiče instrumentacije, ako se ima u vidu orkestar, muzička misao je obojena ovom ili onom instrumentacijom. Ponekad, ipak, prilikom instrumentacije menja se prvobitna namera. Nikada reči ne mogu biti napisane posle muzike, jer onda kada se muzika piše na tekst, taj tekst izaziva odgovarajući muzički izraz. Isto tako, ne može se napisati simfonijsko delo pa zatim potražiti program za njega, jer ovde, opet, svaka epizoda izabranog programa izaziva prateću muzičku ilustraciju. Taj deo posla, tj. skiciranje, veoma je prijatan, zanimljiv, i povremeno pruža potpuno neopisiva zadovoljstva, ali je, istovremeno, praćen nemirom, nekakvim nervnim uzbuđenjem. Zato se sprovođenje projekta u delo ostvaruje veoma mirno i spokojno. Raditi instrumentaciju potpuno sazrelog i u glavi do najmanjih pojedinih doradenog dela velika je radost.

Faza kada se skica dovodi u stadijum ostvarenja ima kapitalan značaj. Ono što je u žaru napisano, mora se zatim kritički proveriti, dopuniti i posebno skratiti, zbog zahteva forme. Ponekad se mora vršiti nasilje nad sobom, mora se biti nemilosrdan i surov, tj. moraju se potpuno odbaciti neka mesta smišljena s ljubavlju i nadahnućem. Možda ne mogu da se požalim na siromaštvo fantazije i inventivnosti, ali sam zato uvek patio zbog nesposobnosti da doteram formu. Jedino upornim radom postigao sam da sada u mojim delima forma manje ili više odgovara sadržaju. Dakle, netačno sam se izrazio rekavši da svoje delo prepisujem neposredno sa skice. To nije samo prepisivanje, već temeljno, kritičko razmatranje projektovanog, povezano sa ispravkama, ponekad sa dopunama i, veoma često - skraćenjima.

Pošto je skica nabacana, ja više nemam mira dok je ne izvedem, a čim je neko delo gotovo, odmah osećam neodoljivu potrebu da se latim novog. Rad mi je neophodan kao vazduh. Čim se prepustim praznini, počinje da me savladava tuga, pojavljuju se sumnje u sopstvenu sposobnost da postignem stepen savršenstva koji mi je dostupan, pojavljuje se nezadovoljstvo sobom i, čak, mržnja prema sebi. Pomisao da ja kao čovek nisam ni za šta, da jedino moj muzički rad iskupljuje sve moje nedostatke i uzdiže me na nivo čoveka u pravom smislu reci, počinje da me savladava i muči. Mene samo rad spašava."

Čajkovski, Nina Berberova

+ + +

кратка биографија

Петар Иљич Чајковски био је руски композитор позног романтизма. Рођен је 7. маја 1840. године. Појавио се у руској музици истовремено са композиторима 'Руске петорке', али није био њихов члан. Његова музика, која је садржала руски карактер, била је јако добро прихваћена. Ипак, садржала је више западних елемената иако је успешно комбиновао интернационалне елементе са елементима руске народне музике. Предавао је хармонију на конзерваторијуму у Москви и писао музичке критике. Материјалну независност и боравак у иностранству омогућила му је његова меценаткиња Надежда вон Мек, а њихово дописивање важан је извор података о

стваралачком раду и естетским погледима Чајковског. Наступао је као диригент сопствених дела по Русији, Европи и САД-у.

Детињство

Петар Иљич Чајковски рођен у градићу Воткинск (у данашњој Руској републици Удмуртији, у то време Вјатка Губернија, административна покрајина Царске Русије). Његов отац је радио у владиним рудницама као рударски инжењер. Његова мајка (друга од три жене његовог оца), звала се Александра (Рускиња француског порекла). Његов десет година млађи брат био је Модест Иљич Чајковски, драматург, либерал и преводилац. Од своје пете године ишао је на часове клавира и већ за неколико месеци свирао је одлично. Године 1850, његов отац је добио посао на институту за технологију у Петрограду. На том универзитету Чајковски је завршио филозофију права и наставио са часовима клавира код директора музичке библиотеке. Чајковски је са четрнаест година компоновао валцер у помен на своју мајку која је умрла од колере.

Напустио је школу 1859. и запослио се као секретар у министарству правде, где се убрзо затим прикључио хору министарства. Године 1861. Чајковски је наставио да проширује своје знање о музици. Почео је да учи теорију музике уз помоћ пријатеља Николаја Зарембе. Заремба се уписао на Петроградски конзерваторијум. Од 1862. до 1865. Чајковски је наставио да проучава хармонију и контрапункт са Зарембом а оркестрацију и композицију са директором и оснивачем конзерваторијума Антоном Рубинштајном.

Музичка каријера

Након што је Чајковски дипломирао, Николај, млађи брат Антона Рубинштајна, му је понудио место професора хармоније, композиције и историје музике. Чајковски је врло радо прихватио ту понуду јер се његов отац био пензионисао и изгубио имање. Следећих десет година је био предавач и композитор. Показало се да је посао предавача исцрпљујући па је 1877. године доживео нервни слом. Након једногодишње паузе покушао је да се врати послу предавача али се убрзо повукао са тог положаја. Неко време је живео у Италији и Швајцарској, али се на крају настанио код своје сестре, која је имала посед у непосредној близини Кијева.

Чајковски се посвећује оркестарском дириговању након премијере у Москви његове опере Трноружица (1885-7). Након што је превазишао страх од јавног наступа, који га је пратио током читавог живота, самопоуздање му временом расте до те мере да се у потпуности посвећује дириговању својих дела.

Чајковски је боравио у САД током 1891, као диригент својих дела на тријумфалној турнеји. Те године 5. маја, дириговао је Њујоршким симфонијским оркестром приликом извођења Марш Соленел на отварању њујоршког Карнеги Хола. Након те вечери следе извођења његових дела Third Suite 7. маја, и а капела хорова Патер Ностер и Легенда 8. маја.

Само девет дана након премијере његове 6. симфоније, Патетична симфонија, 1893. године у Санкт Петербургу, Чајковски је преминуо. Неки музиколози (нпр. Милтон Крос, Дејвид Евен) верују да је Чајковски свесно написао Шесту симфонију као сопствени реквијем. Чајковски је сахрањен на Тиквин гробљу код Манастира Александра Невског у Санкт Петербургу.

Његова музика обухвата неке од најзначајнијих комада из романтичарског периода. Многа од дела Чајковског инспирисана су догађајима из његовог живота.

Приватни живот

Током свог школовања у Јуриспруденсу, Чајковски се заљубио у сопрана, али се она удала за другог. Једна од његових конзервативних студенткиња, Антонина Милјукова, је почела да му шаље страствене писма отприлике у време кад је одлучио да "ожени било коју која га прихвати." Није је се чак ни сећао са својих предавања, али је била веома упорна у својим писмима, тако да се на брзину оженио њом 18. јула, 1877. Кроз неколико дана, док су још били на меденом месецу, горко се покајао због своје одлуке. Две недеље након венчања композитор је покушао да се убије у хладној реци. Касније је побегао у Санкт Петербург, и разишао се са супругом након само шест недеља. Антонина Милјукова је преминула у установи за ментално оболеле 1917. године. Званично су били у браку до његове смрти.

Жена која је имала далеко већи утицај на живот Чајковског је богата удовица, Надежда фон Мек, са којом је разменио 1200 писама у периоду између 1877 и 1890. На њено инсистирање никад се нису састали; сасвим случајно су се сусрели два пута али нису разменили ни речи. Поред финансијске подршке у виду 6 000 руских рубаља годишње коју му је пружала, била је велики љубитељ његове музике и била је заинтересована за његову музичку каријеру. Међутим, изненада је прекинула њихов однос након 14 година, наводећи банкрот као разлог. Управо је у овом периоду Чајковски доживео велики успех широм Европе а 1891, још веће хвале у Сједињеним Америчким Државама. Заправо, био је главни диригент, 5. маја, 1891, на званичном отварању Карнеги Хола.

Твдњу Мекове о финансијској пропасти оспоравају неки историчари који верују да је прекинула покровитељство Чајковског зато што је наводно сазнала за његову хомосексуалност. Могуће је да је планирала да уда једну од својих ћерки за Чајковског, као што је наводно покушала да једну од њих уда за Клода Дебисија, који је неко време живео у Русији као професор музике за њену породицу. Такође, један од њених синова,

Николај, је био ожењен Аном Давидовом, нећаком Чајковског.

Дела

Балети

Чајковски је познат по својим балетима. Балете је почео да компоњује последњих година свог живота. Након последња два, његови савременици су почели да га цене као јако доброг композитора балета.

(1875–1876): Лабудово језеро, оп. 20. Први балет Петра Чајковског. Први пут је изведен 1877 у Бољшој театру у Москви са неколико пропуста. Коначна верзија је представљена 1895, а писали су је Мариус Петипа и Лев Иванов. Последњу прераду написао је композитор Рикардо Дриго и тако се изводи и данас.

(1888–1889): Успавана лепотица, оп. 66. Чајковски је овај балет сматрао за своје најбоље дело. Први пут је изведен 1890 у театру Марински у Петрограду.

(1891–1892): Крцко Орашчић, оп. 71. То је последњи балет који је написао Чајковски. Он сам није био много задовољан овим делом. Нерадо је прихватио понуду да компоњује овај балет. Између осталог овај балет је познат по употреби челесте, инструмента који је већ користио у свом мање познатом симфонијском делу Војвода (премијера 1891).

Опере

Чајковски је завршио десет опера, мада су неке од њих изгубљене или постоје у две значајно различите верзије. Његове најпознатије опере су Евгеније Оњегин и Пикова дама.

(1867–1868): Војвода, оп. 3. Чајковски је уништио цео нотни текст, али је постхумно реконструисан.

(1869): Ундина. Недовршена. Само је марш из ове опере угледао светлост дана као други став Симфоније бр. 2. И поред тога што је Чајковски два пута ревидирао Симфонију бр. 2, други став је оба пута остао непромењен. Чајковски је уништио преостали део нотног текста Ундине.

(1870–1872): Опричник. Премијерно је изведена 1874. у Санкт Петербургу.

(1874): Кузнец Вакула, оп. 14. Премијерно је изведена 1876. у Санкт Петербургу.

(1877–1878): Евгеније Оњегин, оп. 24. Премијерно је изведена 1879. на Московском конзерваторијуму.

(1878–1879): Орлеанска девојка. Премијерно је изведена 1881. у Санкт Петербургу.

(1881–1883): Мазепа. Премијерно је изведена 1884. у Москви.

(1885): Черевички. Премијерно је изведена 1887. у Москви.

(1885–1887): Чаробница. Премијерно је изведена 1887. у Санкт Петербургу.

(1890): Пикова дама, оп. 68. Премијерно је изведена 1890. у Санкт Петербургу.

(1891): Јоланта, оп. 69. Премијерно је изведена 1892. у Марински театру заједно са Крцком Орашчићем.

Симфоније

Раније симфоније Петра Чајковског су оптимистична дела националног карактера, док су касније симфоније, које су дубоко драматичне (посебно Шеста симфонија), тумачене као излив очаја. Његове последње три симфоније оцењене као веома оригинални примери симфонијског облика и често се изводе.

(1886): Симфонија бр. 1, оп. 13

(1872): Симфонија бр. 2, оп. 17, Мали Рус

(1875): Симфонија бр. 3, оп. 29, Пољска

(1878): Симфонија бр. 4, оп. 36

(1885): Манфред симфонија, оп. 58; надахнута је Бајроновом поемом Манфред; Чајковски је ово дело назвао "симфонијска поема у четири става"

(1888): Симфонија бр. 5, оп. 64

(1893): Симфонија бр. 6, оп. 74, Патетична

За хор, песме, камерна музика и солистичке композиције за клавир и виолину

(1871) Гудачки квартет Бр. 1 у Д дуру, Оп. 11

(1876) Варијације на Рококо тему за чело и оркестар, Оп. 33.

(1876) Клавирски комади "Месеци године", Оп. 37а

Три комада: Медитација, Скерцо и Мелодија Оп. 42, за виолину и клавир

(1882) Трио клавир у а молу, Оп. 50

(1886) Думка, клавирски комад у Ц дуру Оп. 59

(1890) Гудачки секстет "Сувенир из Фиренце", Оп. 70